

Зарубіжна література

Динамічні зміни, що відбуваються в освіті, ставлять перед учителем-словесником нові виклики та вимоги. На педагога сьогодні покладається організаційно-управлінська та комунікативно-діяльнісна функція. Він починає, веде, підтримує та спрямовує освітній процес. Під час педагогічної діяльності вчитель діє та сприймається учнем і як спеціаліст в конкретній галузі, і як соціальна особистість.

У 2025/2026 навчальному році продовжується поетапне впровадження Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №898 від 30.09.2020 зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України №972 від 30.08.2022, відповідно учні 8 класів закладів загальної середньої освіти переходять на нову модель навчання. Упровадження Державного стандарту спрямоване на зміни в організації освітнього процесу, які мають забезпечити можливості формування учнями/ученицями ключових компетентностей і наскрізних умінь, визначених Законом України «Про освіту», та сприяти вихованню ціннісних орієнтирів відповідно до Концепції «Нова українська школа».

У 2025/2026 навчальному році пріоритетними є такі напрями освітньої діяльності:

- ☐ продовження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа» – впровадження у 8 класах нового Державного стандарту базової середньої освіти;
- ☐ створення безпечного, комфортного, інклюзивного освітнього середовища й підвищення якості освітньої діяльності закладів і установ освіти;
- ☐ подолання освітніх втрат, зумовлених спочатку тривалими карантинами, потім – військовою агресією РФ на території нашої держави;
- ☐ посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції, розвиток навичок інформаційної гігієни під час війни;
- ☐ просвіта з питань особистої безпеки;
- ☐ психологічна підтримка всіх учасників освітнього процесу тощо.

Одним із найбільших викликів під час воєнного стану є різноманітність форм організації освітнього процесу: очний і дистанційний (синхронно, асинхронно, змішано) формати, поєднання очного й дистанційного навчання. Зазначене зумовлює потребу гнучкості планування, варіативних стратегій навчання, урізноманітнення підходів до оцінювання тощо.

При викладанні зарубіжної літератури слід керуватися інструктивно-методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України

(лист МОН України від 13.08.2025 № 1/16828-25 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році»).

Для викладання у 9-11 класах за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти чинними залишаються інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році (лист МОН від 30.08.2024 1.1/15776-24).

Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в 2025/2026 навчальному році здійснюватиметься відповідно до освітніх програм, розроблених закладами освіти на основі Типових освітніх програм:

- на рівні базової середньої освіти - на основі:

у 5–8 класах – Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 235 від 19.02.2021 в редакції наказу Міністерства освіти і науки України № 1120 від 09.08.2024),

у 9 класах – Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405 (зі змінами);

- на рівні профільної середньої освіти на основі: Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04. 2018 № 408 у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 № 1493 зі змінами).

Звертаємо увагу, що затверджено нову редакцію Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН від 09.08.2024 №1120). У 2025/2026 навчальному році на основі цієї типової освітньої програми складаються освітні програми для реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, тобто для 5–8 класів закладів загальної середньої освіти, а також для 9 класів пілотних закладів освіти.

Головна мета запропонованих змін — зробити типову освітню програму більш гнучкою для впровадження різноманітних навчальних планів, варіативних інтегрованих курсів або навчальних предметів чи їхнього комбінування. Окрім того, оновлений типовий навчальний план дасть змогу закладам освіти передбачити навчальні години для подолання освітніх втрат.

Згідно з цим документом, у мовно-літературній освітній галузі для 5–9 класів (з українською мовою навчання) може бути обрано такі варіанти поєднання освітніх компонентів: 1) інтегрований мовно-літературний курс, іноземна мова; 2)

українська мова, інтегрований курс літератур, іноземна мова; 3) українська мова, українська література, зарубіжна література, іноземна мова.

Вивчення зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюється з урахуванням компетентнісного потенціалу мовно-літературної галузі, виключного впливу художньої літератури на формування світогляду, національної свідомості та моральних якостей учнів, розвитку їх мовленнєвої діяльності та комунікативних здібностей у процесі прилучення до найкращих книжок світу в українських перекладах, виховання засобами мистецтва слова високоосвічених і культурних громадян України, здатних захищати її національні інтереси, патріотів своєї держави.

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідним Державним стандартом вимог до обов'язкових результатів навчання учнів, є освітня програма закладу загальної середньої освіти.

В освітній програмі закладу освіти зазначається перелік програм (модельних навчальних програм та/або навчальних програм), що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, у тому числі навчальні програми курсів за вибором.

Відповідно до навчального плану заклад освіти здійснює вибір модельних навчальних програм та/або навчальних програм для закладів загальної середньої освіти з-поміж тих, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України».

Заклади загальної середньої освіти можуть використовувати в освітньому процесі лише ту навчальну літературу, що має грифи Міністерства освіти і науки України («Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», «Схвалено для використання в освітньому процесі») або висновок «Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах».

Для використання в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році на рівні базової, профільної середньої освіти рекомендовані модельні навчальні програми для 5–8 класів, навчальні програми для 9 і 10–11 класів.

На основі модельної навчальної програми, рекомендованої Міністерством освіти і науки України, заклад загальної середньої освіти може розробити власну навчальну програму та затвердити її рішенням педагогічної ради.

Педагогічні працівники закладу освіти обирають модельні навчальні програми на певний цикл повної загальної середньої освіти і не можуть змінювати їх усередині циклу, зокрема при переході від 5-го до 6-го класу, оскільки кожна з модельних навчальних програм має особливості щодо реалізації вимог стандарту до результатів навчання на адаптаційному циклі (відповідно до статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту»). Водночас, для класів, які

розпочнуть навчання на тому самому циклі повної загальної середньої освіти (зокрема, одному з циклів базової середньої освіти) у наступних роках можуть бути обрані модельні навчальні програми інших авторських колективів. Різні класи однієї паралелі можуть навчатися за різними модельними навчальними програмами.

На основі модельної та/або затвердженої педагогічною радою навчальної програми навчального предмета (інтегрованого курсу) вчитель / учителька складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнівства. Календарно-тематичне планування складають у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел. Воно може бути об'єднане з навчальною програмою в один документ. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя / вчительки. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти, міста, району чи області не передбачено законодавством.

Учитель/учителька може впродовж навчального року робити зміни в календарно-тематичному плануванні, відповідно до того, як учні й учениці засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем і змістових модулів. Головним завданням для вчителя / вчительки є забезпечення досягнення учнівством обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом для певного циклу навчання.

Наголошуємо на тому, що використання навчальних посібників, зошитів з друкованою основою, що доповнюють зміст підручників, утворюють разом з ними навчальні комплекти, є обов'язковим і може мати місце в освітньому процесі лише за умови дидактичної доцільності навчальних видань для реалізації нових підходів у роботі з учнями, дотримання вимог щодо уникнення перевантаження учнівства та добровільної згоди усіх батьків учнів й учениць класу на фінансове забезпечення.

Учитель/учителька має можливість вільно і творчо підійти до реалізації програми в кожному класі, врахувати інтереси й рівень підготовки учнів, конкретні умови викладання (наявність художніх текстів; використання інформаційно-комунікаційних технологій; рівень володіння учнями іноземними мовами, знання української мови і літератури, історії та інших предметів; підготовка до оцінювання).

Освітні програми розміщені на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi>

Із переліком навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників з зарубіжної літератури, рекомендованих Міністерством освіти і науки

України для використання в 5-11 класах закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання, можна ознайомитися за покликанням:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/16NyRYEKgeQ4T5BE68La-s2gn0q2MPyIWSWx-Vdw-zmA/edit?gid=1385777575#gid=1385777575>

Перелік навчальної літератури та навчальних програм, що мають відповідні грифи, постійно оновлюється і доступний на офіційному вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Електронні версії підручників (у pdf-форматі) у вільному доступі розміщені в електронній бібліотеці на вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» за покликанням: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>.

Одна з концептуальних засад творення Нової української школи – перехід від «наповнення» дитини знаннями до компетентнісної освіти.

Особистісно орієнтоване навчання, діалогічний характер викладу матеріалу досягаються завдяки застосуванню новітніх педагогічних технологій та використанню кращого педагогічного досвіду.

При викладанні зарубіжної літератури особливу увагу необхідно звернути на формування ключових компетентностей і реалізацію компетентнісного підходу засобами класичної й сучасної літератури різних країн світу. Складниками компетентності в галузі викладання зарубіжної літератури є:

- знання (художній текст та/або медіатекст, навчальні тексти, науково-популярні тексти, теоретичні поняття, відомості про письменників, жанри, літературні явища тощо);
- уміння (загальні (читання з розумінням, висловлення власної думки, критичне мислення, логічне обґрунтування позиції, робота в групі/команді, виявлення ініціативи, уміння оцінювати ризики, приймати рішення тощо) та предметні (застосування набутих знань у різних навчальних ситуаціях, в процесі виконання проєктів, дослідження, творчості тощо);
- ставлення («я і своє» – виховання любові до національного через українські переклади творів, ілюстрації українських митців, взаємозв'язки української та зарубіжних літератур тощо; «я і чуже» – формування поваги до різноманіття культур/літератур світу, використання духовного досвіду цивілізованих народів, толерантне ставлення до людей інших рас, націй, національностей).

При вивченні зарубіжної літератури компетентнісний підхід має органічно поєднуватися з діяльнісним та інтегрованим підходами. Діяльнісний підхід у галузі зарубіжної літератури передбачає залучення учнів та їх мотивацію до різних видів читацької діяльності, активного діалогу з художнім текстом, виконання (самостійно або в групі/команді) творчих робіт на підставі прочитаних творів, їх

обговорення (усно та письмово, зокрема в цифровому середовищі), постійного розширення кола читання з допомогою інтернет-сервісів тощо.

Особливу роль у реалізації концепції Нової української школи відіграє запровадження інтегрованого підходу в навчанні. Оскільки художній текст є сам по собі інтегральною цілістю, що поєднує різні аспекти людського буття, він дозволяє залучати для його кращого розуміння учнями знання з інших освітніх 8 галузей/предметів/інтегрованих курсів. Відповідно на підставі осмислення художніх творів класики й сучасності школярі навчаються встановлювати зв'язки між поняттями та явищами з різних сфер людського суспільства, отримують цілісний образ світу крізь призму мистецтва слова, а також мають можливість для формування засобами літератури й культури власної особистості – патріота України і водночас людини із широким світоглядом, яка відчуває приналежність до цивілізованого світу і причетність до світового культурно-історичного процесу.

У процесі викладання зарубіжної літератури необхідно навчати учнів умінням і навичкам роботи з різними видами текстів – художніми, навчальними, науковими, науково-популярними, медіатекстами, графічними, гіпертекстами тощо. Це сприятиме подальшій соціальній та культурній адаптації учнів до умов сучасного світу, цифрового середовища, формуванню критичного мислення щодо текстів різних видів, пошуку актуальних текстів та ін.

Робота з різними видами текстів (зокрема художніми текстами та/або медіатекстами) у процесі викладання зарубіжної літератури має бути спрямована на досягнення результатів навчальної діяльності учнів відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, а саме: 1) взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації у різних комунікативних ситуаціях; 2) аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів; 3) висловлювання думок, почуттів, ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема в цифровому середовищі; 4) дослідження літературних і мовних явищ, читацької діяльності та індивідуального мовлення.

Викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в українських перекладах. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою тощо). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів.

Об'єктом вивчення в курсі зарубіжної літератури є художній твір, його естетична природа та духовно-етична сутність. Аналіз та інтерпретація літературного твору мають спиратися на ґрунтовне знання тексту, докладний

розгляд ключових епізодів, доречне цитування, виразне читання окремих творів або їх фрагментів.

Під час викладання зарубіжної літератури потрібно звернути увагу на можливість використання окремих елементів компаративістики: порівняння явищ однієї національної літератури, художніх творів різних національних культур, художніх текстів і медіатекстів (наприклад, кінофільмів, мультфільмів за прочитаними творами тощо), літературних творів і творів інших видів мистецтва, художніх і нехудожніх текстів (науково-популярних, документальних тощо), оригіналу і перекладу.

Учитель має право самостійно розподіляти години на текстуальне вивчення творів, розвиток мовлення, позакласне читання, ураховуючи визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу. Він має змогу вільно і творчо підійти до організації навчальної діяльності на уроках зарубіжної літератури з урахуванням конкретних умов викладання, читацьких інтересів учнів.

На кожному уроці ведеться робота над розвитком усного і писемного мовлення учнів. Навчити учнів монологічного викладу чи написання статті, оформляти повідомлення, доповідь, писати рецензію або відгук, брати інтерв'ю, вести репортаж, писати конспект або тези й опановувати багато інших видів робіт та виголошувати їх – такі основні завдання вчителя літератури.

Акцентуємо увагу, що вивчення текстів напам'ять не є обов'язковою формою роботи (немає вимоги робити запис про результати перевірки вивчення учнями та ученицями творів напам'ять із подальшим виставленням оцінок у журналі в стовпці без дати).

Міністерство освіти і науки України затвердило Рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 02 серпня 2024 року № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання»). У документі окреслено підходи до оцінювання результатів навчання учнів 5–9 класів. У рекомендаціях надано опис кожного бала шкали оцінювання. Окрім того, у документі запропоновано форму Свідоцтва досягнень учня / учениці. Якщо потрібно, школи можуть вносити в нього зміни, аби воно якнайкраще відповідало освітній програмі закладу освіти та потребам учнівства.

Також Міністерство освіти і науки України для практичного використання розробило роз'яснення щодо окремих питань оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти (лист МОН від 14.03.2025 №1/4895-25 «Про окремі питання оцінювання результатів навчання»).

З огляду на різні освітні потреби учнів / учениць і поглиблення освітніх втрат і розривів учительству рекомендовано гнучко проводити оцінювання результатів навчання учнів. Підходи до оцінювання в різних класах закладу загальної середньої освіти можуть мати відмінності, спрямовані на реалізацію освітньої програми закладу освіти та автономії вчителя.

Також Міністерство освіти і науки України розробило спеціальний путівник, який допоможе батькам краще зрозуміти систему оцінювання в Новій українській школі, а педагогам та адміністраціям доступно пояснити принципи оцінювання «Оцінювання в НУШ: путівник для батьків».

Під час реалізації навчальної програми рекомендуємо педагогам надавати учням й ученицям чіткі інструкції щодо очікуваних результатів навчання, застосовувати особистісно-орієнтований підхід, що може бути забезпечений передусім вибором відповідних тем навчальних проєктів і ролей у груповій діяльності. Методичні прийоми, які використовують на уроках, треба добирати з урахуванням вимог до обов'язкових результатів навчання, визначених у Державному стандарті, та очікуваних результатів, визначених навчальною програмою.

З досвідом роботи в умовах Нової української школи можна ознайомитись за покликанням: Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів <https://drive.google.com/file/d/1p9yEcZm2Z66tDnOWRK7Yq-y6tSnxIj41/view>

Посібник МОНУ «Ціннісні орієнтири сучасної української школи» <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf>

Пропонуємо для ознайомлення навчально-методичні посібники, методичні розробки сучасних цифрових уроків зарубіжної літератури, тести, мотиваційні фішки, підготовлені учителями-методистами зарубіжної літератури області. Матеріали розміщені на сайті ПАНО ім. М.В. Остроградського (див. Репозитарій: <https://ed.pano.pl.ua/>).

Пропонуємо педагогам області скористатися навчально-методичними матеріалами для вивчення зарубіжної літератури в 5-8 класах Нової української школи.

Онлайн-платформа «Друзі Поліанни» до підручника «Зарубіжна література. 5 клас» авторського колективу під керівництвом О. Ніколенко (К., ВЦ «Академія», 2021) https://academia-nikolenko-5klas.online/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAR0fspQfpMpxYKCbJXMnBPK6U5gdjKYZsfslrFS_2nMxPdE35qcyuyI9Eo_aem_w6JsGe4TCNkcU27H5z0y-w.

Методична платформа до підручника «Зарубіжна література. 5 клас» авторського колективу під керівництвом О. Ніколенко (К., ВЦ «Академія», 2022) <https://www.5klas.com.ua/>.

Онлайн-платформа «Емма» до підручника «Зарубіжна література. 6 клас» авторського колективу під керівництвом О. Ніколенко (К., ВЦ «Академія», 2023) <https://academia-nikolenko-6klas.com.ua/>.

Онлайн-платформа «Плейтен» до підручника «Зарубіжна література. 7 клас» авторського колективу під керівництвом О. Ніколенко (К., ВЦ «Академія», 2024) <https://academia-pc.com.ua/bez-rubriki/zarubizhna-literatura-7-klas>

Онлайн-платформа «Джонатан» до підручника «Зарубіжна література. 8 клас» авторського колективу під керівництвом О. Ніколенко (К., ВЦ «Академія», 2025) <https://academia-pc.com.ua/8-klas-nush/zarubizhna-literatura-8-klas>.

Електронний додаток до підручника «Зарубіжна література. 8 клас НУШ» (Авторський колектив: І. Горобченко, В. Снегірєва, О. Каєнко, О. Бушакова.), 2025: https://kliuch-do-slova.github.io/#section1_title

Рекомендуємо для роботи всеукраїнський науково-методичний журнал (періодичне друковане видання) «Літературна освіта: теорія, методика, практика»: <https://academia-pc.com.ua/litosvita>

Для закладів загальної середньої освіти працює державна вебплатформа Всеукраїнська школа онлайн (ВШО): <https://lms.e-school.net.ua/>.

Для учнів/учениць 5–11 класів на ВШО розміщені освітні курси, які охоплюють майже всі навчальні предмети (інтегровані курси), обов'язкові для вивчення, загалом понад 4000 уроків. Освітні матеріали 5–6 класів оновлені відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. У кожному курсі є уроки, що складаються з відео, конспекта, тестових завдань, у деяких уроках є інтерактивні завдання, кожна тема закінчується тематичними тестами, кожен курс має підсумковий тест до навчального предмета (інтегрованого курсу). Функціонал «Кабінет учителя» допомагає організувати індивідуальну або групову форми роботи з учнями й ученицями, відстежуючи прогрес, улаштовуючи обговорення та надсилаючи індивідуальні завдання. Учитель / учителька може організувати тестування через «Кабінет учителя».

Як працювати з ВШО (створити «Кабінет учителя», сформувати класи, відстежувати прогрес учнів / учениць, а також як використовувати ВШО для організації дистанційного та змішаного навчання), описано в «Путівнику по Всеукраїнській школі онлайн».

Детальніше про організацію змішаного або дистанційного навчання з матеріалами ВШО можна дізнатися в посібнику «Використання освітніх онлайн-матеріалів: сучасні підходи й технології Нової української школи».

На допомогу вчителю сформовано добірку навчально-методичного забезпечення, яку розміщено на сайті ДУ «Український інститут розвитку освіти» в розділі «Навчаємося без кордонів». Представлений ресурс забезпечує учням, батькам та вчителям вільний та безоплатний доступ до освітніх ресурсів (серед яких уроки з мінної безпеки, корисні освітні матеріали для підготовки уроків, аудіокниги українською тощо) та ресурсів, спрямованих на психологічну підтримку.

Для подолання навчальних втрат слід провести аналіз знань учнів з використанням діагностичного інструментарію. Матеріали для діагностики розміщено на онлайн-платформі «Всеукраїнська школа онлайн». За результатами проходження тестування вчитель/учителька й учень/учениця отримають розгорнутий звіт з результатами. Якщо були допущені помилки, у звіті подано перелік тем, які потребують додаткового опрацювання, і покликання на відповідні освітні матеріали ВШО. Діагностичні тести допоможуть з'ясувати, як учні засвоїли теми з попередніх двох років навчання, та виявити, що потрібно додатково опрацювати.

Якщо більшість класу не виявляє розуміння певних базових знань або не виявляє умінь, які мали бути опановані в попередній період навчання, потрібно скоригувати освітній процес таким чином, щоб зробити акценти на опрацюванні цього матеріалу / або видах діяльності, які формують певні вміння чи знання. Якщо ж певні освітні втрати наявні лише у групі учнів й учениць, то доцільно запроваджувати групові форми роботи з елементами взаємонавчання. Також можна запропонувати цим учням й ученицям окремі види роботи для самостійного опрацювання матеріалу.

Рекомендуємо створити карту опорних знань із зарубіжної літератури для кожного класу. У ній має бути зазначено головні знання з предмета за певний клас (це та основа знань, якою повинен володіти учень, і без них він не зможе навчатися у наступному класі).

Продовжити працювати над створенням методичної системи підтримки індивідуальної освітньої траєкторії учнів шляхом проведення індивідуальних занять, факультативів відповідно до навчального плану або за запитами учнів, консультацій з учнями для усунення прогалин у знаннях із предмета, розробки завдань різних рівнів складності для окремих учнів.

Міністерство освіти і науки України спільно з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) розробило Рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх

втрат:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/07/31/Unicef.Immmediate.actions.frame.proofreading.ua.1-31.07.2023.pdf>

Пропонуємо ознайомитися з рекомендаціями Державної служби якості освіти України: «Як компенсувати «освітні втрати» за покликанням: <https://sqe.gov.ua/yak-kompensuvati-osvitni-vtrati-rek/> та з презентацією результатів дослідження «Освіта під час війни» <https://www.youtube.com/watch?v=uYDwkVq5Qg8>

Добираючи змістове забезпечення вивчення зарубіжної літератури, рекомендуємо передбачити можливості використання цифрових засобів навчання. Варто виважено обирати електронні освітні ресурси, ураховуючи їх дидактичну доцільність, фактологічну коректність змісту, відповідність навчальній програмі. Також під час добору навчального забезпечення важливо дотримуватися гігієнічних вимог щодо роботи з цифровою інформацією. Обсяг пропонованих для опрацювання навчальних джерел має бути співвідносним із можливостями учнівства виконати завдання впродовж нормативно визначеного навчального часу. Це потрібно враховувати і під час роботи з чинними підручниками і навчальними посібниками, які містять цифровий контент. Під час підготовки до уроку рекомендуємо вчителю/ вчительці перевіряти доцільність і коректність змісту матеріалів, прихованих за QR-кодами. Вибір цифрової платформи для використання в освітньому процесі заклад загальної середньої освіти здійснює самостійно з урахуванням технічних можливостей учительства та учнівства.

Наразі маємо долучатися до створення безпечного освітнього середовища у закладі (укриття, запасні виходи), здійснення заходів щодо мінної безпеки (інформування учнів, спільні заходи із залученням ДСНС), забезпечення комфортних умов для учасників освітнього процесу й поліпшення якості освітньої діяльності закладів освіти.

Для реалізації вищезазначених аспектів рекомендуємо:

консультантам ЦПРПП, керівникам професійних спільнот учителів зарубіжної літератури:

- розробити систему заходів щодо створення умов для саморозвитку та самовдосконалення вчителів зарубіжної літератури;
- сприяти організації онлайн-спільнот для професійної підтримки та співпраці, особистого та творчого розвитку вчителя-словесника;
- формувати методичну грамотність та цифрову компетентність учителів зарубіжної літератури для дистанційного та змішаного навчання;

учителям зарубіжної літератури:

- постійно навчатися та підвищувати кваліфікацію, що допоможе орієнтуватися в новітніх методиках викладання та сучасних тенденціях в освіті;

- брати участь у міжкурсових заходах, які проводить Полтавська академія неперервної освіти ім. М.В. Остроградського, для презентації та поширення власного перспективного досвіду;
- обмінюватися досвідом з колегами на сторінках професійних спільнот та асоціацій для самоосвіти та педагогічного розвитку;
- брати участь у творчих групах учителів, де можна спільно розробляти методичні матеріали, проводити дослідження та обговорювати проблеми, що виникають у процесі роботи;
- працювати над формуванням цифрової компетентності, опановувати різноманітні цифрові платформи та інструменти для організації дистанційного та змішаного навчання на уроках зарубіжної літератури.

Насамкінець. Результатом вивчення зарубіжної літератури в основній школі має стати не кількість розпорошеної інформації, а сформована здатність учня/учениці комплексно використовувати набуті знання, уміння, навички в різноманітних життєвих ситуаціях і в процесі соціальної адаптації до умов сучасного суспільства.

Важливо, щоб освітня та виховна системи закладів освіти були дієвими та ефективними, щоб було комфортно учням, їхнім батькам та вчителям в освітньому закладі.

Список використаних джерел:

1. Всеукраїнський науково-методичний журнал (періодичне друковане видання) «Літературна освіта: теорія, методика, практика»: <https://academia-pc.com.ua/litosvita>
2. Державний стандарт базової середньої освіти: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavnyi-standart-bazovoi-serednoi-osviti>
3. Електронні версії підручників (у pdf-форматі): <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronni-vers-pdruchnikv/>.
4. Інститут модернізації змісту освіти. Інформаційний сайт. Електронні версії підручників: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>
5. Лист Міністерства освіти і науки України «Про застосування державної мови у сфері освіти» від 27.10.2023 №1/16742-23 (https://rada.info/upload/users_files/43834226/0cdc96339950886f552dee03be6348cb.pdf).
6. Лист Міністерства освіти і науки України від 13.08.2025 № 1/16828-25 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році»:

<https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykkladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi>

7. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу в першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції НУШ (Лист МОН України від 06.08.2021 №4.5/2303-21) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/83419/

8. Методичні рекомендації «Організація дистанційного навчання в школі»: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>

9. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт: <https://mon.gov.ua/>

10. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт. Модельні навчальні програми з зарубіжної літератури: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

11. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» від 02.08.2024 №1093 (https://rada.info/upload/users_files/43834226/15dcd66986515127170bda1cdb475e0c.pdf).

12. Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів <https://drive.google.com/file/d/1p9yEcZm2Z66tDnOWRK7Yq-y6tSnxIj41/view>

13. Освітні програми: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi>

14. Посібник МОНУ «Ціннісні орієнтири сучасної української школи» <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentation-Roman-Stesichin.pdf>

Ірина ДИКА, методист відділу розвитку суспільних, гуманітарних та мистецьких дисциплін Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського